

Citation/ Atrf

Çinkara, Gökhan. "Sosyalizmi ve Siyonizm'i Kaynaştıran Figür Olarak Ber Borohov'un Teorisine Kısa Bir Giriş." *İsrailiyat: İsrail ve Yahudi Çalışmaları Dergisi*, no.5 (Kış 2019): 11-22.

SOSYALİZMİ VE SİYONİZM'İ KAYNAŞTIRAN FIGÜR OLARAK BER BOROHOV'UN TEORİSİNE KISA BİR GİRİŞ

Gökhan ÇINKARA

Doktora Öğrencisi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Siyasal Bilgiler Fakültesi,
Ankara Üniversitesi

*PhD Student, Department of Political Science and Public Administration, Faculty of Political
Science, Ankara University*

<https://orcid.org/0000-0001-8372-8571>
<gcinkara@gmail.com>

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi: 30.11.2019, Kabul Tarihi: 31.12.2019

Öz: Ber Borohov, 19.yy'da Avrupa Yahudi toplumu için sıcak bir konu haline gelen anti-semitizme (Yahudi aleyhtarlığı) bir yanıt olarak Marksizm'i ve Siyonizm'i sentezleyerek genel teorik çıkarımlarda bulunmuştur. Bu makalede, Borohov'un 19.yy Yahudiliğinin toplumsal, iktisadi ve siyasi koşullarını göz önüne alarak ulusal sorun ve sınıf çatışmasına dönük geliştirdiği tezleri ve kavramları ele almaya çalıştım. Borohov teorik yaklaşımlarını siyasal aktivizmi ile birleştirerek milliyetçi ve sosyalist düşüncelerin yoğunlaştığı 19.yy sonlarında 20.yy başlarında Siyonist harekette önemli ivmelendirme yaratan karizmatik figürdü. Borohov'un çalışmaları sadece İşçi Siyonizm'inin tutarlı teorik çerçevesini çizmekle sınırlanmadı bunun ötesinde Borohov son yıllarında Yidiş çalışmalarına önem vererek dil ve milliyetçilik arasında bağlantı kurmaya çalıştı. Borohov bir siyasal düşünürün, büyük ideolojik tartışmalar ortasında toplumsal bir hareket oluşturma ve ötesinde ekol yaratabilme (Borohovizm) kapasitende olduğunu gösterdi. Borohov'un tarihsel bağlam üzerinde ilerleyen kişisel hikayesi ve entelektüel çözümleneleri bu makalede giriş mahiyetinde ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Siyonizm, Sosyalizm, Ber Borohov, Sosyalist Siyonizm, Milliyetçilik ve Sol,

A VERY SHORT INTRODUCTION TO BER BOROHOV'S THEORY AS AN AMALGAMATION OF SOCIALISM AND ZIONISM

Abstract: Ber Borochov did general theoretical inferences by synthesizing Marxism and Zionism as a solution to anti-semitism which became a hot issue for European Jewish society in the 19th century. In this essay, I attempt to discuss that theses and concepts were developed by Borochov for exhibiting the amalgam combination of Marxism and nationalism for national question and class conflict with considering social, economic and political conditions of the 19th century's Jewry. Borochov combined theoretical approaches with political activism and contributed significant

acceleration in the Zionist movement in the late 19th century and early 20th century when nationalist and socialist ideas were concentrated. Borochov's academic scholarship was not limited to drawing a coherent theoretical framework of Labor Zionism but late years Borochov sought to establish a link between language and nationalism with emphasis on Yiddish Studies. Borochov illustrated himself that a political thinker had the capacity to create a social movement amid great ideological debates and to establish an ideological school as Borochovism. Borochov's personal story and his intellectual concepts that were structured within the historical context of his age that is discussed in this essay.

Keywords: Zionism, Socialism, Ber Borochov, Socialist Zionism, Nationalism and the Left,

1. Problemin Arka Planı

Bu makaleyi kaleme almadaki temel endişe günümüzde yükselişe geçen ideoloji, tavır ve siyaset yapma tarzları olarak milliyetçiliğin, yerleşik akademik ve entelektüel çevrelerce sağ siyasetin içinde söylem olarak yer almasına ve kurumsal kanallarında dolaşan bir akım olarak yorumlanma biçimi olmasına dönük ön kabullere karşı olarak geliştirmeye çalıştığım entelektüel çabanın özgün bir örnek olayını ve kişiliğini inceleme arzudur. Bu minvalde Ber Borohov'un milliyetçilik ve sosyalizm bağlamlarında sentezlediği fikirlerinin üzerinde dolaştığım temel akademik problemi açacak ve geliştirecek potansiyele sahip örnek olaydır.

Sosyalist Siyonizm'in teorisyeni ve aktivisti olarak Ber Borohov'un sosyalizmi ve Siyonizm'i kaynaştırma çabaları, milliyetçilik ve sol arasındaki ilişkinin düşünüldüğü ölçüde birbirinden uzak ve çatışan kavramlar olmadığını göstermektedir. Unutulmaması gerekir ki, Marksizm'de milliyetçiliğe dönük temel yaklaşım "çalışanların anavatanı yoktur" ifadesinde özetlendiği şekilde proleter sınıfın ulus-devlet talebini ötelemek ve bunun yerine kozmopolit ve ütöpik bir hedefe işçileri mobilize etme ısrarında kendini göstermektedir.

Milliyetçiliğin yükselişi Avrupa'daki siyasal, toplumsal ve iktisadi düzeni tüm boyutlarıyla çevreleyen feodal düzenin çökmesi ve burjuva sınıfının temel özne olarak öne çıkmasıyla eş anlı bir süreci ifade ediyordu (Jenkins & Minnerup, 1984:15). Bu sürecin uzantıları olarak, ticaret ve sanayinin genişlemesi, Proteston reformasyonu, kitap basımındaki artış, yerel dillerin temel iletişim aracı olması ve üniversite eğitiminin yaygınlaşması ile kapitalist ilişki ağları tahkimleştirilirken öte yandan bu sürecin devamı için sekülerleşmenin ve milliyetçiliğin temel siyasi girdiler olarak burjuva sınıfın konsolidasyonu için kullanılması sonucu doğuyordu.

Kapitalistleşme ile sosyal işbölümünün bir kompartımanı olan işçi sınıfının iktisadi ve siyasi talepleri etnik kimliğin aşıldığı veya öncelendiği dönemin diğer öne çıkan toplumsal talepleri olarak görülmektedir. Sınıf ve ulus arasındaki

gerilimler demokratik temsil taleplerinin kitlesel siyasetin esaslı unsurları haline geldiği 19.yy'da kendini milliyetçilik ve sosyalizm olarak gösteriyordu. Milliyetçilik Tom Nairn'in vurguladığı gibi "Modern Janus"u andırır şekilde, ilkin devleti, güçlü hükümeti, geleneksel değerleri, otorite ve hiyerarşiyi vurgularken, diğer yüzü ise demokrasi, toplumsal ve siyasal eşitlik ve halk/ulus kavramlarını öne çıkarıyordu. Entelektüel tartışmaların ve siyasal aktivizmin bu tartışmalar etrafında döndüğü bir dönemde doğan Ber Borohov'un kişisel öyküsü ve sosyalizmi ve milliyetçiliği sentezleme çabaları oldukça ilginç ve ayrıksı varsayımları barındırmaktadır.

2. Ber Borohov: Sosyalist, Milliyetçi veya Sosyalist Siyonist

Tam ismiyle Dov Ber Borohov 1881 yılında Ukrayna'nın Volotonoşi şehrinde doğdu. Borohov, Marksist Siyonizm'in kurucu ideoloğu olarak bilinmektedir. Ber Borochov, zamanının önemli bir fikir adamı ve siyasetçisi olarak, kısa sayılabilecek 36 yıllık ömründe akademik çalışmaları ve siyasal aktivizmiyle iki önemli alanda kuruculuk pozisyonu sergiledi: İşçi (Sosyalist) Siyonizm'i ve Yidiş Çalışmaları (Katz, 2010).

Babasının Siyonizm'e olan tutkusu ve annesinin eğitime verdiği önemle şekillenen bir evde büyüdüğü anlaşılmaktadır. Eski kuşaktan bir Maskil/Haskala (Yahudi Aydınlanması taraftarı) olan babası Moşe Aharon'un ilerici ve milliyetçi görüşleri Borohov'un düşün dünyasının erken dönemini etkileyen önemli dış faktörlerin öncülü olarak sayılabilir (Cohen, 1977). Borohovların evi, BILU üyeleri ve İkinci Aliya'nın öncü figürlerinin merkezde olduğu Yahudi aydınları ve yazarları için deyim yerindeyse bir buluşma mekanını andırıyordu (Katz, 2010; Mahler, 1958; Cohen, 1977).

Borohov'un doğduğu yıllar ve o yılları önceleyen süreçlerde Yahudi problemine dair ilginç tarihsel-toplumsal ve siyasal gelişmeler yaşanıyordu. Borohov'u önceleyen Siyonist fikir adamlarından olan Moses Hess, Roma ve Kudüs adlı eserini kaleme almış, Filistin'de sosyalist Yahudi devletinin kurulmasından bahsetmişti. A. S. Liberman Londra'da Agudat Hasozialistim Halvrım yani Sosyalist Yahudiler Federasyonu'nu kurmuştu. 1880'lerin ilk yıllarında Yahudiler Rusya'da kendilerine Rus devleti tarafından sınırlandırılmış bölgede (Pale of Settlement) Siyonist faaliyetleri yürütmeye başlamışlardı. Milliyetçilik ve sosyalizm tartışmaları arasında 1897'de BUND kuruldu. Sosyalist Siyonist hareket 20.yy yüzyılın başında yükseliyordu. Rus devrimci hareketi de belirginleşmeye başlamıştı. Lev Davidoviç Bronştein bilinen ismiyle Lev Trotski 1879'da Poltava'da doğdu (Cohen,1977:7). Borohov'un doğduğu yılda Rus Çarı II. Aleksandr Rus popülistleri tarafından öldürülmüştü. Aynı yıllarda pogrom dalgasının başlamasıyla Rus Siyonistler özellikle Y. L. Pinsker ve Moşe Leib Lilienblum öncülüğünde Hovevey Siyon örgütleri kuruldu (Cohen, 1977:7). Tüm bu süreçlerin ortasında Poltava, siyasi aktivizmin, ideolojik tartışmaların ve kültürel üretimlerin merkez

lokasyonlarından birisi haline gelmişti. Kısaca Borohov, siyasal ve toplumsal mobilizasyonun hızlı ve radikal olduğu bir dönemde fikirlerini olgunlaştırıyordu. Hem doğduğu mekan, yaşadığı süreç ve etrafındaki insanlar Borohov'un fikirlerini yapılandıran önemli etmenler olarak düşünülebilir.

Borohov'un üzerine doğduğu dönemde Doğu Avrupa'da iki büyük hareketlenmeden bahsetmemiz mümkündür. İlki Siyonizm şeklinde belirginleşen Yahudi ulusal kurtuluş hareketi ve eş anlı olarak Rusya'da ortaya çıkan Yahudi Sosyalist Hareketi'dir. Diğeri ise BUND'la kendini gösteren enternasyonel sosyalizmdi (Mahler, vd., 1958: 13). İlk fikir Yahudileri dar ve otantik değerler etrafından şekillenen milliyetçi toplumsal harekete çağırırken sonuncusu ise Yahudileri geniş nüfusun bir parçası olmaya davet ediyordu.

Poltova, endüstrinin yokluğunda fabrikaların olmadığı bir şehirdi (Cohen, 1977). Küçük bir şehir olarak ekonomisi, küçük işletmelere özellikle buğday üretimine dayanıyordu (Cohen, 1977). Bunun yanında müzelerin, tiyatroların ve kütüphanelerin varlığı dikkat çekici ölçüde yüksekti. Yerleşimin demografik yapısı 1870'lerden 1890'lara dramatik bir şekilde arttığı görülüyordu: yaşayan kişi sayısında 4,000'den 10,000'e doğru dramatik bir artış söz konusuydu (Cohen, 1977). Poltova ayrıca Çarist rejimin sosyalist devrimcileri sürgün ettiği bir mekandı. Bunun yanında Poltova'da yerleşik Yahudi cemaati iyi örgütlenmiş, ilerici fikirlere sahip Siyonist elitlerden oluşuyordu. Siyonistler ve devrimcilerin yoğun ve sürekli tartışması için Poltova imkanlar sunuyordu (Cohen, 1977:7).

Borohov'un ailesi Haskala sürecine sempati ile yaklaşan maskilimlerden oluşuyordu. Borohov'un babası Moşe Aharon Borohov, Volozhin Yeşivasında geleneksel eğitimini almış, 21 yaşında Poltova'ya dönmüştü. Moşe Aharon öncül Siyonist teşkilatlardan olan Hovevey Siyon'un Poltova sekreterliğini yürütüyordu (Cohen, 1977: 8-9). Hebraist (İbranice dili ve edebiyatı üzerinde akademik uğraş sarf eden kişi) ve yetenekli bir öğretmen olması nedeniyle Yahudi cemaati tarafından yakından biliniyordu. Borohov babasının maskilim olması nedeniyle, Yahudi kimliğine dair bilinçlenmesini aile ortamında edindiği söylenebilir. Maskilim bir aile ortamında Borohov çok farklı disiplinlerde eğitim alma imkanı yakaladı (Cohen, 1977:8-9; Avineri, 2017: 335). Matematik, felsefe, Latince, Yunanca, Sanskritçe, İbranice, Yunanca, Rusça sonrada filoloji alanlarında akademik yetkinliğini elde etti. İlginçtir, İsrail'in en önemli şairlerinden olan Rahel Borohov'un babasının öğrencisiydi. (Cohen, 1977: 8-9).

Borohov liseden (gymnasia) 'dan 1900'de mezun oldu. Borohov, hareketli, hızlı düşünen ve oldukça dışa açık bir karaktere sahipti. Bu yönüyle sadece teorik meselelere boğulmaktansa Yahudi siyasetinin özellikle sosyalist Siyonist hareketin içinde dikkat çeken bir aktivist olarak öne çıkıyordu. Borohov'un dışa

açık karakteri onun salt teorik meselelere sıkışmış bir entelektüel olma niteliğinden sıyrılmaktaydı (Katz, 2010).

Borohov bir yandan da felsefeyle ilgileniyordu ve 1900'de Poltava'daki lise eğitimini tamamladıktan sonra çalışmalarını kendince sürdürmeye başladı (Katz, 2010; Cohen, 1977). Bu sıralarda kaleme aldığı "O kharaktere evreiskogo duma" adlı makalesi (Yahudi Düşünce Karakteri Hakkında, 1903) Siyonist çevrelerde önemli tartışmalar yarattı (Katz, 2010).

Lise eğitimi sonrası Borohov, sosyal demokrasi meselelerinde aktif bir yer olan Dunepropetrovsk'a taşındı (Cohen, 1977: 11). Burada *luzhni Rabotchi* yani Güneyli İşçi dergisini çıkardı. Bu derginin illegal faaliyetler yürüttüğü bilinmektedir. Borohov, burada Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi'ne (RSDİP) katıldı (Cohen, 1977: 11). Borohov burada ulusal sorun meselesine daha yakından eğilme fırsatı yakaladı denilebilir. Öncü Rus Siyonist Menahem Mendel Usişkin ile burada tanıştı. Usişkin, Borohov'un adeta patronajı olma vasfını üstlenmişti (Cohen,1977:11). Borohov'un ideolojik ve pratik siyasete dönük katkılarına rağmen RSDİP'de ömrü uzun süreli olmadı. Borohov o günler için şöyle diyecekti:

"Fikirlerimi değiştirenin tam olarak ne olduğunu hatırlamıyorum. Beni etkileyen sosyalist Siyonizm gerçeğini Yahudi ve Hristiyan işçilerle ortak toplantı fırsatından sonra olmalı. Komite, işçiler üzerinde olumsuz tesirlerim olduğuna dair karar verdi. Onları kendi kendilerini düşünmeyi öğretiyordum. Rus Sosyal Demokratik Partisi'nden ihraç edilmiş olarak ne bekleyebilirdim ki. Siyonist bir kafir olmuştum. Geniş bir eğitim kulübüne katıldım, Yahudi öğrencilerden müteşekkil ve onları Rusya'nın ilk Poale Siyonistleri yaptım" (Cohen, 1977:12).

Sosyal Demokrat Parti'nin Kişnev Pogromları sırasında anti Siyonist broşürler basması etkili oldu. 1897'de Minsk'de Poale Siyon kurulmuştu. Politik-aktivistlik yılları Nahman Syrkin (1868-1924) liderliğindeki Siyonizm'in sosyalist kolunda görevler almasıyla şekillendi. Borokhov 1901'de Siyonist Sosyalist Emekçiler Birliği'ni (Sionistskii Sotsialisticheskii Rabochii Soyuz) Ekaterinoslav'da (şimdi Dnipropetrovsk, Ukrayna) kurdu ve hem Rusya Sosyal Demokratları hem de Siyonistler tarafından muhalefetle karşı karşıya kaldı. (Cohen, 1977:11-12).

Siyonistler için Eretz Yisrael'e Yahudi kitlelerin göçü öncelikliydi ve teritoryalistler için ise dünyanın herhangi bir yerinde özerk ve otonom Yahudi siyasi organizasyonu inşa edilebilirdi ve bu amaçla Uganda'da üzerinde düşünülmeye gereken bir tercihti. Bu iki grup (Siyonistler ve teritoryalistler) arasındaki tartışmalar kendisini "Uganda Planı"nda gösterdi (Cohen, 1977). Tartışmaların Siyonist hareket içerisinde kurumsal bölünmelere yol açacağı görüldüğü sıralarda Borohov, 1905'de Yedinci Siyonist Kongresi'nde "Siyon'un Siyonistleri" hizbinin öncülüğünü üstlendi (Cohen, 1977; Duker, 1937). Bir

kısım sosyalist Siyonistler teritoryalist hattı benimsedi. Onlara göre Yahudi problemi dünyanın herhangi bir yerindeki otonom teritoride çözülebilirdi. Filistin tarihsel, dinsel ve jeopolitik olarak hayati bir yer değildi. Borohov ise bu argümana karşı çıkıyordu. Yahudi problemi ancak Eretz Yisrael'de çözülebilirdi. Borohov, bu meseleleri merkeze alarak kaleme aldığı "K voprosu o Sione o territorii" (Siyonizm ve Teritoryalizm Sorunu Üzerine, 1905) adlı eserinde teritoryalist tezlere karşı çıktı (Katz, 2010). Borohov teritoryalistleri ruhsuz, koltuğa yapışmış siyasetçiler olarak niteliyordu (Cohen, 1977:13). 1905 yılında düzenlenen 7.Siyonist Kongresi'nde Borohov Poltava'dan bir delegeyle katıldı ve Uganda Planı gündemden düştü (Cohen, 1977:13).

Borohov için Siyonizm deneyim en nihayetinde Diaspora'dan Eretz Yisrael'e dönüşün kaçınılmaz ve spontane (stychic) ontolojik durumunu ifade ediyordu (Avineri, 2017; Cohen, 1977; Mahler vd., 1958). Borohov sosyalizmi ve Siyonizm'i harmanlarken temel meselesi diaspora'nın üretim koşulları içerisinde işçileşemeyen Yahudi kitlelerin bu iktisadi ve toplumsal varoluş içerisinde Eretz Yisrael'e göçlerinin kaçınılmaz olacağını düşünmesiydi. Yahudilerin özgürleşmesi herhangi bir yere göç etmeleriyle değil iktisadi kurumlarını kurabilecekleri ve toprakla ilişkilerini maddi ve psikolojik boyutlardan kurgulayabilecekleri Eretz Yisrael olabilirdi (Avineri, 2017; Cohen, 1977, Mahler, vd.1958). Eretz Yisrael, Diaspora'dan kurtuluşun mekanı ve aynı zamanda siyasi, toplumsal ve ekonomik özgürleşmenin gerçekleştirileceği topraklardı.

Borohov'un "Nasha platforma" (Platformumuz) adlı eseri, Poale Siyon Partisi'nin siyasi manifestosu haline geldi ve aynı zamanda Borohov bu organizasyonu uluslararası Siyonizm içerisinde ayrı bir hareket haline getiren lider figürlerden biriydi. Bu eserinde teritoryanın/toprağın ve üretim şartlarının önemine vurgu yaptı. Kendisine "prognostik bir Filistinli" diyerek, Filistin'e yapılan Yahudi kitlesel göçünün, stychic yani spontan bir süreç olarak ortaya çıkacak kaçınılmaz bir tarihi olay olduğunu savunuyordu. Yahudiler baskılanmış kimlikleri dolayısıyla normal-dışı durumdaydılar. Daha da önemlisi Yahudilerin kendilerine ait toprakları ve yurtları yoktu. Üretim şartları hasım ülkelerdeki azınlık statülerine bağımlıydı (Cohen, 1977:15).

3. Sosyalizm ve Siyonizm'in Sentezinin Formülasyonu Olarak: Ulusal Sorun ve Sınıf Mücadelesi

Borohov, 7.Siyonist Kongre'de başat bir rol oynadı. En önemli makalesi olan "Ulusal Sorun ve Sınıf Mücadelesi"ni bu dönemde kaleme aldı. Marx'ın göz ardı ettiği milliyetçilik meselesini Marksizm içerisinde ele alma çabasını yansıtıyordu (Avineri, 2017). Marx toplumsal ekonomik sistemin üretim ilişkileri üzerinde temellendiğini savunuyordu. İş bölümü ile sınıfların formasyonu sağlanıyordu (Cohen, 1977). Azınlık olan yönetici sınıfı çoğunluk olan emekçi sınıfının karına ve üretim araçlarına el koyuyordu. Borohov ise üretim

ilişkilerinin yanına üretim koşullarını/ şartlarını da ekledi (Borochov, 1905). Üretim şartları, coğrafi, antropolojik ve tarihi bileşenlerden oluşmaktaydı (Borochov, 1905; Cohen, 1977; Mahler vd., 1958). Borochov tarihi bileşenin ya verili bir toplumsal varlıkta mevcut olduğunu ya da komşu toplumsal gruplar tarafından empoze edildiğini belirtiyordu (Cohen, 1977; Mahler vd., 1958; Ducker, 1938). Borochov'a göre temelde iki toplumsal grup vardı, bunlar sınıflar ve sosyo-ekonomik organizmalardı. Sosyo ekonomik organizmalara örnek olarak ulusları gösteriyordu (Cohen, 1977:14).

Sınıflar formasyonlarını üretimin maddi güçlerinin belirli bir aşamasına denk gelen üretim ilişkileri içinde geliştirirken, uluslar ise bu süreci coğrafi, antropolojik ve tarihi bileşenlerden oluşan üretim koşulları içerisinde gerçekleştiriyorlardı (Borochov, 1905:1-3). Temel duygu olarak yakınlık (kinship) duygusunun esası kapitalist ekonomi içerisinde oluşmuş olup, bu duygu zamanla milliyetçiliği ortaya çıkardı (Borochov, 1905: 21). Halktan (people) ulusa geçiş, ortak tarihi geçmişin ve ortak üretim koşullarının proletarya tarafından tahayyül edilmesiyle mümkün oluyordu (Borochov, 1905: 21). Ulusal mücadele bu noktada toplumsal organizmaların maddi sahipliği için yapılmaktaydı. Toplumsal vücudun organları üretim şartlarının kontrolüne ihtiyaç duymaktaydı.

Teritori/Toprak ise bu noktada ikili bir işlev üstlenmekteydi. Tüketim ürünleri için bir piyasa ve ulusal kültürünün nüfuzunun yayıldığı bir alan (Borochov, 1905: 15). Borochov'a göre toprak yaşamak için bir yer olduğu kadar sınıf mücadelesi için bir üs işlevi görmekteydi (Cohen,1977:15). Üretimin normal dışı koşulları belli bir toprağın eksikliği ve siyasal bağımsızlık, dil ve kültür hürriyeti, kültürel gelişim hürriyeti gibi normal dışı üretim koşullarından kaynaklanmaktaydı (Cohen, 1977; Avineri, 2017). Borochov'un temel odağının Yahudi sorunu olmadığı görülüyordu (Cohen, 1977). Temel mesele Marksizmden yaygın olan milliyetçiliklerin tümünü reaksiyoner olarak görülmesi düşüncesiydi. Avusturya-Marksist ekolde görüleceği üzere çok uluslu toplum bağlamında sınıf özgürleşimi ulusal özgürleşimle el ele gitmesi hakimdi (Avineri, 2017:338). Onlara göre, toplumsal baskının olduğu durumlarda genel olarak ulusal baskıdan da söz edilebilirdi (Avineri, 2017: 338). Avusturya-Marksist ekolde bu açıdan etnik ayrışmaları ve sınıfsal farklılıkları ulusal ve kültürel yapılara meşruiyet sağlanarak çözümlenebileceğine dair inanç güçlüydü (Avineri, 2017: 337-338).

Borochov'a göre ulusal mücadele, var olan üretim koşullarının üretimin gelişmesiyle yeni duruma uygun olmadığında yükselmektedir. Bu nedenle ulusal sorun, bir milletin üretim güçlerinin gelişiminin üretim koşullarının durumuyla çelişmesi sonucu ortaya çıkmaktadır (Avineri, 2017). Borochov (1905) özet olarak şunu vurgular, ulusal mücadele kültürel değerlerin muhafazası için değil, maddi edinimlerin korunması için yürütülmektedir.

Borohov halk ve ulus kavramlarının verili bir toplumda farklı gelişim aşamalarına tekabül ettiğini söylemektedir (Borochoy, 1905). Proletarya'nın bu aşamada sınıflaşması esastır. Proletarya sınıflaşmazsa, burjuva ile arasındaki mücadele siyasi karakter elde edememektedir (Borochoy, 1905). Marksizm'den alıntıyla kendinde sınıf pozisyonunda tutunursa kapitalizme karşı olmak ve ondan sürekli şikayet etmekle yetinilmektedir (Borochoy, 1905). Kendisi için sınıf olursa, bilinç geliştirmekte ve burjuva ile mücadelesine siyasal dokuları dahil etmektedir (Borochoy, 1905). Bu açıdan toplumsal grupların aynı üretim koşulları altında gelişmesinin bir formu olarak "halk"tan aynı toplumsal grupların yakınlık bilinciyle birleşmeleriyle oluşturdukları "ulus" evresine dönüşmeleri elzem olarak kabul ediliyor (Borochoy, 1905). Yakınsama duygusunun nasıl ortaya çıkacağı ise burada oldukça önemli. Borohov'a göre yakınlık ortak tarihi geçmiş ve ortak üretim koşulları üzerinden kurulmaktadır (Borohov, 1905: 5-8).

Borohov'a göre diaspora Yahudilerinin ulusal sorunlarının özgün (unique) bir doğası vardır. Üretimin temel koşullarından en temel olanından yoksun olduklarını vurgular Borohov: "toprak" (Borochoy, 1905; Avineri, 2017). İdealist kavramsallaştırma için Yahudi halkının kurgulanması, "var olmak için milli irade", "otonom milli dinsel kurumların varlığı" gibi ruhsal faktörler göz önüne alınarak yapılır. Borohov, ekonomik kalkınmanın geniş ölçekli asimilasyona neden olduğu dönemlerde, Yahudi halkının güçlü iradesi ve kültürel üst yapısının gücünün bu süreci engelleyemediği gerçeğinin gözden kaçırıldığını söylemektedir (Mahler, vd., 1958:25). Bu açıklamasını genişleten Borohov, Diaspora'da Yahudilerin var olan yaşam koşullarını etkileşimli iki faktörün belirlediğini, bunların asimile edici faktör ve izole edici faktör olduğunu vurgulamaktadır (Mahler, vd, 1958: 25). Asimile edici faktör, Yahudi halkının etrafındaki komşularıyla kurdukları ilişkilerin bir uzantısı olarak netleşmektedir (Mahler, vd.,1958: 25). İzole edici faktör ise, bağımsız milli bir ekonominin yokluğu sebebiyle bağımlılık ilişkilerinin tahkimleşmesi öte yandan bunun Yahudilerin proleterleşmesini engellemesiyle sonuçlanmasıdır (Mahler, vd., 1958: 25).

1905 Devrimi ile Çarist rejimin otokrasininin sarsıldığını görülyordu. Borohov bu süreçte Rusya'ya döndü. Yahudilerin kendilerini savunma kapasitelerinin önemine inanıyordu çünkü Rus toplumunda siyasetin radikalleşmesi ister istemez toplumun da azınlıklara bir öfke boşaltımını mümkün kılabilirdi. Bu sebeple Borohov Siyonist olmayan Yahudi organizasyonlarla iletişimini geliştirmenin önemine inanıyordu. Çünkü sorun Siyonizm'i aşacak şekilde Yahudilerin varlıklarına yöneliyordu. Bu tutumun doğal bir sonucu olarak BUND ile Yahudilerin kendini savunması ve Yahudi işçilerin haklarını koruma konularında işbirliği teklifini götürdü. (Cohen, 1977: 15)

Borohov tüm bu gelişmelere ek olarak, birleşik sosyalist Siyonist parti kurma amacını sürekli ifade ediyordu. Bu amaçla 1906'da Poltova'da Rusya, Ukrayna, Kırım, Litvanya ve Polonya Poale Siyon grupları toplandılar. Önlerindeki hedef hepsinin birleşerek tek ve bütünlük bir siyasal organizasyon altında toplanma arzularıydı. Siyasal partinin tek bir organizasyon altında toplanması beraberinde ideolojik konsolidasyonu ve sosyalist Siyonistlerin tekçileşmesi sonucunu doğuracaktı. Borohov kurumsal dönüşümlerin merkezinde olması onu zorunlu olarak hareketin ideoloğu mertebesine yükseltiyordu. Borohov yazılarında daha önce bahsettiğim üzere "stychic süreçten" bahsediyordu. Bu süreçte göre, Diaspora Yahudileri tarihin bir zorunluluğu olarak Eretz Yisrael'e göç edeceklerdi. Borohov, Yahudilerin üretim şartlarının normalleştirilmesi ile Yahudilerin anormal statüleri aşılacaktı. Yahudi proleterleri diasporada ekonominin marjinal kısmında çalışıyordu. Ayrıca, Yahudiler hem ulus hem proleter olarak baskının nesnelere haline gelmişlerdi. Nihai hedef Siyonizm'di. Borohov, kendi topraklarımızda normalleşmiş Yahudi ulusunu kuracağız diyordu. Maksimum programın ise sosyalizm olduğu da vurgulanıyordu. Borohov bu sürecin gerçekleşmesi için gerekli imkanların Eretz Yisrael'e göç olduğunu söylüyordu. (Cohen, 1977:16)

Borohov, Yahudi halkının öne çıkan hasmının yaşadıkları ulusun yönetici sınıfları olduklarını düşünüyordu. Bu sınıf Yahudi halkını, işçi sınıfı gibi sömürüyor ve baskılıyordu. Diğer düşman ise Yahudi halkının içindeki Yahudi yerleşikleriydi. Bu sınıfı Borohov bir köprü gibi görüyordu. Yaşadıkları ulusun yönetici sınıfının fikirleri, düşünceleri ve ahlaki ilkeleri Yahudi yerleşiklerine bu sınıf aracılığıyla aktarılıyordu. Yahudi halkı bu yüzden her iki yönetici bileşenlere etraflı ve kapsamlı bir sınıf savaşımı yürütmeliydi (Zedek, 1973:102).

"Yahudilerin göç edeceği ülke ne yüksek oranda endüstriyel ne de ağırlıklı olarak tarımsal olmalıdır. Fakat bu ülke yarı tarımsal olmalıdır. Genel göçten farklı olarak, Yahudiler sadece göç ederler. Diğer uluslarla karşılaştırılınca göçmenler için ülke çekiciliğe sahip olmayacaktır. Toprak kendiliğinden Yahudi göçü ile konsantre olacaktır, bu Filistin olacaktır." (aktaran Cohen, 1977:17)

Borohov'un temel vurgusu vatan yoksunluğu ve diaspora ülkelerinin ekonomilerinde Yahudilerin marjinal konumuydu, sorun açıktı, diaspora yaşamıydı (Cohen, 1977:17). Marjinal konum, normal sınıf savaşımının ve normal piramidin olduğu Yahudi anayurdunda normalleştirilebilirdi (Avineri, 2017; Cohen, 1977; Borochov, 1905). Borohov Yahudilerin toplumsal ekonomik yapılarını analiz ederken "ters çevrilmiş piramit" metaforunu kullanır (Avineri, 2017; Cohen, 1977). Diğer uluslarda piramidin tabanında endüstri işçileri ve tepesinde de kapitalistler ve toprak sahipleri yer alırken, merkezde küçük esnaf, entelektüeller, teknisyenler, beyaz-yaka işçiler ve profesyoneller mevcuttur (Zedek, 1973:102). Yahudilerde ise bu durum

tabanda yönetici sınıf bileşenler tepe uç noktasında ise endüstri işçilerinden müteşekkildir (Zedek, 1973: 102).

Haziran 1906'da Çar II. Aleksandr Duma'yı feshetti. 1905 Devrimi'nin etkileri görülüyordu. Bu süreç Yahudi organizasyonlarını ve liderlerini de etkiledi. Borohov tutuklandı ve kısa bir süre sonra hapisneden arkadaşlarının yardımıyla çıktı (Cohen, 1977; Katz, 2010). Borohov'u yaklaşık 10 yıl sürecek mülteci hayatı bekliyordu. İngiltere, Fransa, Hollanda, Belçika ve İsviçre'de değişik siyasal ve entelektüel ortamlarda bulundu, parti işleriyle meşgul oldu ve kütüphanelerde Yidiş çalışmaları üzerine çalıştı. 1907'de Yidişçe üzerine çalışmaları yayımlanmaya başladı (Katz, 2010). 1913 yılında British Museum'da Yidiş Dili ve Edebiyatı projesinin araştırmalarını yürüttü. (Cohen, 1977:18)

1907'de Lahey'de Poale Siyon Dünya Federasyonu kuruldu. Sosyalist Enternasyonel'de bağımsız Yahudi bölümünün olması için mücadele verdi. Poale Siyon öte yandan WZO'ya katılmaya karşıydı (Cohen, 1977:19)

4. Borohov'un Son Günleri

1914 yazında Saraybosna'da tüm küreyi etkileyecek bir cinayet yaşandı: Arşidük Franz Ferdinand öldürüldü. Küresel düzeyde yaşanan kamplaşmayla Avrupa'da birbirine düşman ülkeler toplulukları oluşmaya başladı. Bu sebeple Avusturya ve Rusya'nın karşı karşıya gelmesiyle Borohov'un Rus vatandaşı olması onun ABD'ye göçünü zorunlu kıldı (Cohen, 1977). Burada Poale Siyon üyeleriyle yakınlaştı ve etkinliklere katıldı. Rochester, Cleveland, Boston'da bir dizi etkinliğe katıldı (Cohen, 1977). 1915'de parti yönetimiyle ters düştü (Cohen, 1977). Poale Siyon Partisi, DST'ye (WZO, World Zionist Congress, Dünya Siyonist Teşkilatı) katılmak istiyordu. Yahudi Ulusal Fonu ile işbirliğine açıktı. Parti yönetiminden tepki görünce Borohov parti disiplinine uymayı taahhüt etti. Borohov yazılarında Bundist düşünce hakimiyetindeki Yahudi Sosyalist Federasyonu ve Yahudi yerleşikleriyle mücadele ediyordu. Borohov ABD'de de analizlerindeki Marksist mekanik düzeyden gittikçe uzaklaşıyordu (Cohen, 1977). Bunun sonucu olarak stychic süreci (spontan) reddetti ve inşacı sosyalizme desteğini ilan etti. (Cohen, 1977:19-23)

Borohov 1914'te New York'a yerleşti ve orada İşçi Siyonist ve Yidiş çalışmalarına devam ederek kentin günlük Yidiş basınına katkıda bulunarak hayatını kazandı (Katz, 2010; Cohen, 1977). 1917'de Rus Devrimi patlak verdiğinde Doğu Avrupa'ya geri döndü ve o yılın eylül ayında Kiev'de Uluslar Topluluğu ("Rossiia kak sodruzhestvo narodov") adında Rusya'daki son siyasi gelişmeler üzerine bir gazete yazısı kaleme aldı. Ardından gelen konuşma gezisinde, zatürreye yakalandı ve 4 Aralık'ta bünyesi iflas etti ve öldü (Katz, 2010).

Borohov'un geriye kalanlar 1963'te İsrail'de Celile Gölü yakınlarındaki bir mezarlığa aktarıldı ve burada İşçi Siyonizm'inin diğer kurucuları arasında defnedildi (Cohen, 1977). Kurmaya yardım ettiği iki alan arasındaki devam eden uyumsuzluğu simgelemesine örnek olurcasına mezar taşındaki Yidişçe yazıt kaldırıldı (Katz, 2010; Cohen, 1977).

5. Sonuç

Sosyalistleri Siyonist düşünceyle kaynaştırırken, Borohov'un etrafında bir sosyalleşme alanı da eşgüdümlü oluşuyordu. Çoğu sosyalist için, Siyonizm, Yahudilerin kendilerine ait toplumsal alanının iyileştirilmesine odaklanan ve dolayısıyla şovenist bir yaklaşımla günün meselelerini ele alan özünde milliyetçi bir akımdı. Birçok Siyonist için, sosyalist ve milliyetçi-karşıtı örgütlerle bağlantı, pratik sebeplerden ötürü (Yahudi göçünü çağrıştırırken, Siyonistler çeşitli rejimlerle çalışmak zorunda kaldılar) ve ideolojik olanlar için eşit derecede ezberlenmiş ve sürekli tekrarlanan marş gibiydi (bazı Siyonistler anti-sosyalist, anti-evrenselci veya anti-devrimci idi). Borohov, sosyalist düşüncenin kalbinden, emek verimliliği kavramını ve işçi sınıfının rolü hakkındaki Marksist görüşleri ele aldı ve Yahudilerin geleneksel olarak doldurduğu ekonomik alanları eleştirenlerin korosuna katıldı. Diasporadaki Yahudi hayatının "baş aşağı" ekonomisi olarak gördüğünü tasvir etti; Borohov'un ters yüz olmuş piramidi kullanarak, tarım ve sanayi üretim faaliyetlerinin her zamanki geniş tabanı doldurmadığını, ancak iğne ucu gibi olduğunu gösterdi. O, normal üretken bir yaşama geçişin yalnızca vatan topraklarında, İsrail topraklarında gerçekleşebileceği sonucuna vardı. Borohov sayesinde birçok Doğu Avrupa Yahudi'si sosyalizmi desteklediği kadar Siyonizm'i rahatça desteklediğini hissetti.

Borohov, Yahudi işçi sınıfının sosyalizme Siyonizm'in gerçekleştirilmesiyle erişebileceğini düşünüyordu. Yahudi işçisinin sınıf mücadelesi ve ulusal özgürleşmesi karşılıklı ve birbirinden ayrılmaz süreçler olarak görüyordu (Mahler, vd., 1958: 18-19). Borohov için siyasal teritoryal otonomi Filistin Siyonizm'i için nihai hedeftir. Proleter Siyonizm'i için bu aynı zamanda sosyalizme bir adım daha yaklaşmayı ifade etmektedir (Avineri, 2017).

Kaynakça

Avineri, Shlomo. 2017. *The Making of Modern Zionism*. New York: Basic Books.

Borochoy, Ber. 1905. *The National Question and the Class Struggle*. (alıntılanan yer: <https://www.marxists.org/archive/borochoy/1905/national-class.htm#s12>)

Borochoy, Ber. 1934. *Kitvey B. Borohov* [B. Borohov'un Yazıları]. düzenleyen Z. Abromoviç. Y.Lişevski, Tel Aviv: Marks-Engels Kitaplığı Yayınları.

Borochoy, Ber. 1932. *HaHitpathut haKalkalit shel haAm haYehudi* [Yahudi Milletinin Ekonomik Gelişimi]. Yeruşalayim: haBeharot haSosyalistit haIvrit baEretz Yisrael.

Cohen, Mitchell. 1977. "Ber Borochoy, towards a portrait of a socialist Zionist." *Response: a Contemporary Jewish Review* no 34: 5-28.

Duker, Abraham. 1937. *The Theories of Ber Borochoy and Their Place in the History of the Jewish Labor Movement*.

Mahler, Raphael, David Flasker ve Daniel BEN NAHUM. 1958. *Borochoy for our day: The Socialist Zionist View of the Jewish People*, Newyork: Progressive Zionist League, HaShomer HaTzair.

Nusan, Jack ve Peter Dreir. 1973, *Jewish Radicalism: A Selected Anthology*. Newyork: Grove Press.